

WWW.ARTOLU

Kirken Underviser

Det aktuelle tidsskrift for kirkens pædagogik og undervisning

Tema: Kirken i dialog med religion og kultur

2

2017

Af Charlotte Chammon, sognepræst i Nr. Herlev, Preben Medom Hansen, konsulent i Folkekirkens Skoletjeneste i Silkeborg KK44, og Sidsel Leth Svensson, religionspædagogisk konsulent, redaktører af dette nummer

Mødet med fremmede kulturer og religioner er en del af vores hverdag. Vi møder det fremmede, når mennesker fra fjerne dele af verden kommer til Danmark, og når vi selv rejser ud. Men også gennem TV, internet og sociale medier er verden blevet større. Det fysiske møde mellem mennesker er ikke længere vores primære kilde til information.

Hvordan forholder kirken sig til mødet med fremmede kulturer og religioner i undervisning og forkyndelse? Er det overhovedet kirkens opgave at beskæftige sig med andre religioner? Og hvis svaret er ja – hvordan finder man så den rette balance mellem at stå fast på sin egen tro og være åben og lyttende?

I dette nummer af Kirken Underviser har vi samlet en række konkrete og meget forskellige eksempler på og refleksioner over kirkens møde med fremmede kulturer og religioner.

God læselyst!

I kirkelige kredse har diskussionen efterhånden kørt i et stykke tid: Skal vi som folkekirke gå i dialog med andre trosopfattelser og religioner? Er det ikke snarere mission, der er brug for? Hvad skal vi egentlig med dialog? I det følgende vil jeg gøre nogle overvejelser over dette ud fra et kirkeligt undervisningsperspektiv.

Af Jarl Ørskov Christensen, præst og tidl. netværkskonsulent ved Folkekirke og Religionsmøde

I folkekirken findes et bredt udbud af kirkelig undervisning. En stor del af undervisningen retter sig mod børn og unge med konfirmanderne som den helt store gruppe. Otte måneder til konfirmandundervisningen er kort tid! De unge medbringer mindre viden og fortrolighed med kirke og kristendom end tidligere. Som underviser må man nøje overveje, hvad der skal med i årsplanen. Konfirmanderne skal både nå at lære det vigtigste om kristendommen, og de skal nå at lære om troens praksis på egen hånd og i kirkens fællesskab.

Viden om andre religioner må af gode grunde vige pladsen. Det samme gælder vel for dialogen? Eller gør det?

Målet med den kirkelige undervisning i en multireligiøs verden

Hvad er målet egentlig for den kirkelige undervisning? Svaret må være noget i retning af, at man som barn/ung/voksen må blive rodfæstet i sin tro. Men vel også noget mere end det? Er målet ikke også, at man med egne ord som barn/ung/voksen kan præsentere og repræsentere kristentroen over for andre – sådan som kristendommen har haft det som sin kerneopgave siden pinsedagen?

»Konfirmanderne vil sikkert have vidt forskellige erfaringer og holdninger over for andre religioner – men de skal alle i voksenlivet kunne navigere i det, at kirken og kristendommen ikke er den eneste mulighed.«

Tag nu f.eks. en flok danske konfirmander anno 2017: Efter ungdomsårene vil de kunne se frem til et voksenliv, hvor deres kristne (menigheds-)liv og identitet udfolder sig imellem flere andre religioner og holdninger til det religiøse. Konfirmanderne vil sikkert have vidt forskellige erfaringer og holdninger over for andre religioner – men de skal alle i voksenlivet kunne navigere i det, at kirken og kristendommen ikke er den eneste mulighed. Hvordan skal relationen til mennesker med anderledes religiøse synspunkter så være? På dette punkt vil de i voksenlivet skulle træffe både små og store valg, som influerer på dem selv og andre.

At præsentere og repræsentere den kristne tro

Fra et kirkeligt undervisningsperspektiv lyder det afgørende spørgsmål: Hvilket grundlag har de at træffe deres valg på? Hvilke erfaringer og refleksioner har de i forhold til egen tro og mødet med andres tro? Er sådanne refleksioner og erfaringer noget, man som barn/ung/voksen selv må tage sig af? Eller har kirken et ansvar for til at klæde konfirmanderne på til den religiøse virkelighed, som før eller senere kommer til at hvile på deres skuldre?

Er dette så endnu et emne, der skal presses ind i et trangt konfirmandforløb? Ikke nødvendigvis. Fra forskellige sider er der allerede givet bud på, hvordan man i konfirmandundervisningen kan formidle kort og relevant viden om andre religioner. Men hvorfor ikke gå lige til sagen: Undervejs i undervisningsforløbet kunne man som underviser sørge for, at konfirmanderne selv får lejlighed til at præsentere og repræsentere kristentroen overfor mennesker af anden tro. Man kunne sørge for, at de i trygge undervisningsrammer arbejder med at sætte ord på deres egen tro, og at de som kristne lærer at begå sig imellem andre religioner. Emnet skal ikke presses ind i planen – det ligger allerede i kernen af, hvad konfirmanderne har behov for, og hvad kirkens undervisning har gået ud på siden pinsedagen. Det kan tilrettelægges på mange måder. Folkekirke og Religionsmøde gennemførte for nogle år siden et konfirmandprojekt, hvor en gruppe muslimske unge kom på besøg i undervisningen. I projektet havde konfirmanderne selv ansvaret for at vise kirkerummet frem, forklare betydningen af døbefonten, knæfaldet, prædikestolen osv. og svare på gæsternes spørgsmål med deres egne ord. Sidenhen besøgte konfirmanderne moskeen og fik tilsvarende en fremvisning og erfaringer med at begå sig som gæster i andres hellige rum. Konfirmanderne lærte at stille spørgsmål og samtidigt reflektere over deres eget ståsted.

»Konfirmanderne blev meget glade og stolte af deres egen tro. Det var en helt anden måde at snakke om tro på, end man kan gøre det i skolen.«

Når kristendom og virkelighed smelter sammen

Meget kirkelig undervisning har handlet om at beskrive, hvordan kirken og kristendommen kan være relevant, når man som barn/ung/voksen skal ud i virkeligheden. Ud fra ovenstående fremgangsmåde smelter kristendommen og virkeligheden sammen - troen får farve og bliver noget, vi lever i i stedet for blot at høre om den. En af de præster, som deltog i projektet, udtalte efterfølgende: »Konfirmanderne blev meget glade og stolte af deres egen tro. Det var en helt anden måde at snakke om tro på, end man kan gøre det i skolen.«

I fremtiden stilles vi givetvis over for endnu flere og stærkere religiøse synspunkter. Svaret på dette er ikke at holde al religion ud i strakt arm. Kristendommen må i højere grad blande sig som en stemme blandt andre. Kristentroen bliver først rigtig til, når vi hver især sætter ord på den i mødet med andre. Hvad skal vi egentlig med dialog? Vi skal i øjenhøjde – både med de andre og med os selv.

Læs mere om konfirmandprojektet på religionsmoede.dk

Kirken Underviser

Tema: Kirken i dialog med religion og kultur

Konfirmander i dialog med Cambodia

Cambodia er et fattigt land med en særdeles konfliktfyldt fortid, hvor efterdønningerne af Pol Pots rædselsregime stadig spøger. Det er samtidig et land, hvor religion, særligt buddhisme i kombination med troen på ånder, i høj grad dominerer dagliglivet. Men der findes også voksende kristne menigheder og ikke mindst unge kristne med håb og drømme, som i møde og dialog med danske konfirmander skaber kulturdiallog og forståelse for verden omkring os.

Af Sidsel Leth Svensson, religionspædagogisk konsulent

I Konfirmand Aktion møder danske konfirmander unge kristne fra et udviklingsland. Fire globale fortællere fra Cambodia har i foråret besøgt over 150 danske konfirmandhold.

En ung kirke i et fattigt land

Knap 4% af Cambodias befolkning er kristne. Landets kirke er ganske ung, og den er, ligesom hovedparten af befolkningen, meget fattig. Samtidig er det ofte svært at være kristen og synligt adskille sig fra det dominerende religiøse fællesskab. Bl.a. derfor er Cambodia et af de lande, hvor Danmission arbejder for at bekæmpe fattigdom, for at styrke og udvikle kirken og ikke mindst for at skabe dialog. Religionsdialog mellem buddhister, muslimer og kristne, men også kort og godt dialog mellem mennesker.

»Religionsdialog, fattigdomsbekæmpelse og kirkeudvikling er ligeværdige i Danmissions projekter,« forklarer Lærke Lysemose Christensen, der er leder af Danmissions Konfirmand Aktion. »Som i en trekant, hvor kanterne støder op mod hinanden kan de ikke adskilles. Et projekt har så vidt muligt alle tre vinkler i sig. Fx kan religionsdialog både være et mål og en metode til at forebygge fattigdom. Eller vi bruger dialog til at udruste kirken til at indgå i dialog med omverdenen.«

»Jeg synes, at det var super fedt at lære noget om et andet land og høre en masse om deres traditioner og religion.«

Konfirmandpige – om mødet med en global fortæller fra Cambodia

Prey Lang – it's our forest too

Cambodia danner rammen for Konfirmand Aktion frem til 2018. I Prey Lang-skoven kæmper unge aktivister imod ulovlig skovhugst for at bevare den skov, der er hele livsgrundlaget for dem selv og op mod en halv million mennesker. I mødet med en ung cambodianer, også kaldet en global fortæller, bliver konfirmander over hele landet præsenteret for de udfordringer den illegale skovhugst udgør, og de får mulighed for selv aktivt at tage stilling og deltage i kampen for at sikre Prey Lang-skovens overlevelse. Men de finder også ud af, at verden ikke er sort og hvid. Gennem dilemmaøvelser og rollespil ser konfirmanderne, hvordan de mennesker, der stjæler træ, måske selv er fattige bønder, der er truet på egen eksistens.

I Cambodia giver et af Danmissions samarbejdsprogrammer »Peace Bridges« også lokalbefolkningen redskaber til at se hinanden som mennesker. Lærke Lysemose Christensen giver et eksempel:

»Jeg var selv i Cambodia i sommers, hvor jeg mødte en kvinde, som havde været på workshop med Peace Bridges. Frem for kun at være vred når de illegale skovhuggere kom, så tilbød hun nu nogle gange at lave noget ris til dem. For som hun sagde: »De er jo også bare mennesker og sikkert også sultne«. Det er et rigtig stort skridt at tage, når man ikke har lyst til at være omsorgsfuld. Det var meget stærkt, at hun havde fået en helt anden vinkel på relationer og på kommunikation.«

»Efter i dag vil jeg helt sikkert tjekke, om træet på mine møbler er hugget lovligt, og om det er bæredygtigt.«

Konfirmanddreng – om mødet med en global fortæller fra Cambodia

Dialog med en global fortæller

De globale fortællere er alle kristne og har på et tidspunkt i deres liv aktivt valgt kristendommen til. Deres helt personlige vidnesbyrd virker stærkt på konfirmanderne, fordi de på samme tid understreger, at der er en verden til forskel på at være ung og kristen i Danmark og i Cambodia. Men også at man som ung, på vej ud i livet, kan møde sammenlignelige udfordringer over hele verden.

»For unge cambodjanere er det et meget bevidst valg at være kristen – det kræver ofte, at man går imod sin familie og bryder med traditioner. På samme tid finder de også ud af, at der er nogle ting, man har til fælles. Fx at venskaber og uddannelse er vigtige, eller at man arbejder for en mere retfærdig verden. Og det er mindst lige så vigtig læring som forskelligheden,« forklarer Lærke Lysemose Christensen.

I mødet mellem unge fra forskellige dele af verden sker der noget særligt. Det bliver helt konkret, at verden derude findes og ikke bare er endnu en video eller »post« på de sociale medier. Det liv, de globale fortællere lever, bliver virkeligt, og dermed kommer nye perspektiver i spil for konfirmanderne. Fx perspektiver på at have en tro og hvilke konsekvenser det har i ens hverdag. I Cambodia kan kristendommen være frisættende i forhold til troen på farlige ånder. Og kristendommen kan genskabe håbet i et liv præget af angst og svigt. Men de stærke beretninger kan også vise danske konfirmander, hvor stærkt kristendommens håb virker på mennesker, og at de selv kan række ud efter Gud, når og hvis de får brug for det.

Om konfirmand Aktion

Konfirmand Aktion handler om at lade danske konfirmander blive klogere på, hvordan unge i et konkret udviklingsland lever. Gennem mødet med en global fortæller, en ung der deler sin livshistorie, sin tro, sine håb og drømme med konfirmanderne, bliver kulturmødet til en levende dialog, hvor konfirmanderne selv kommer på banen og tager stilling til en række dilemmaer. Der er knyttet et undervisningsmateriale til Konfirmand Aktion. Tilmelding til Konfirmand Aktion 2017-18 åbner 15. juni.

Konfirmand Aktion er et samarbejde mellem Danmission og Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter (FUV). Det er målrettet folkekirkens konfirmander. Fra 2016-2018 kommer Konfirmand Aktions globale fortællere fra Cambodia.

Lærke Lysemose Christensen er leder af Konfirmand Aktion – barselsvikar for Rebekka Steinvig.

»Man bliver mindre fordomsfuld, men også klogere på sig selv, når man møder mennesker fra andre dele af verden. Når danske konfirmander får besøg af Danmissions globale fortællere, så lærer de både noget om, hvad der sker ude i verden, og hvordan det er at være ung og kristen i andre kulturer. Samtidig kommer de måske også til at forholde sig mere til deres egen tro.«

Lærke Lysemose Christensen, Danmission

Se Konfirmand Aktions webportal: <http://konf.dk/>

Se filmen om unge aktivisters kamp for at bevare den truede Prey Lang-skov i Cambodja ...

Skole-Kirke-Samarbejdet i Aarhus Kommune har et særligt fokus på at inddrage andre religioner i deres undervisningsforløb. Kirken Underviser inviterede derfor de to ansatte Henriette Klausen og Mette Maria Kristensen samt bestyrelsesformand Bent Arendt til en snak.

Af Preben Medom Hansen, konsulent i Folkekirkens Skoletjeneste i Silkeborg KK44

Kan I fortælle om et par af jeres undervisningsforløb, hvor der indgår flere religioner?

Henriette: Vi har fx vores »iVand« projekt til overbygningen. Når vi skal udforme et nyt projekt, så overvejer vi tit, om der er noget fælles i religionerne, vi kan tage udgangspunkt i. Her er det så vand, der jo indgår i mange forskellige religioner – både som symbol, i myterne og i de forskellige ritualer. I iVand projektet er der ud over kristendommen også udblik til, hvordan vand indgår som religiøst element i hinduisme og islam.

Er lærerne glade for, at der indgår flere religioner i jeres forløb?

Henriette: Måske tænker de ikke så meget over det, fordi det for dem er naturligt at have andre religioner med, når der undervises i kristendomskundskab – som de i øvrigt tit kalder »religion« ude på skolerne. Men da vi var oppe på en skole i mandags, sagde en af lærerne – »Eii hvor er det godt, at I også inddrager Koranen, for vi har jo 60% muslimer i vores klasse«.

Mette Maria: Vi har også inddraget andre religioner i et projekt, der hedder »Symbolspillet« til mellemtrinnet. Her skal eleverne være med til at finde fællestræk mellem religionernes symboler. Da vi lavede materialet, sendte vi materialet til både en imam og til overrabbineren i København for at få deres input til projektet. Overrabbineren var meget begejstret og ville gerne have et eksemplar af spillet – og både overrabbineren og imamen foreslog nogle enkelte rettelser. Det er klart, at det kan være en udfordring – især når man inddrager andre religioner – at der kan være forskellige tolkninger. Der er ikke kun én måde at se tingene på.

»Religionernes fællestræk« er særligt fremhævet i jeres formål, hvor der står, at I ønsker at »skabe dialog om religionernes fællestræk«. Men skal I ikke også have fokus på religionernes særpræg, og på den forskellighed der er mellem religionerne?

Mette Maria: Vores projekter tager meget tit udgangspunkt i det, man kan kalde de menneskelige grundvilkår, dvs. det som alle mennesker er fælles om uanset religion. Så er det selvfølgelig rigtigt, at der fx er forskel på, hvordan skabelsen er beskrevet i Bibelen og Koranen. Men i stedet for at fokusere på modsætningerne, så peger vi på, at der helt klart også er noget, som vi er fælles om.

Bent: Det handler også om, at man er nødt til at holde sig til det gamle grundtvigske princip om, at man må have kærlighed til det, man har med at gøre. Hvis man starter med at sige: »Det her siger kristendommen i modsætning til fx islam«, så får muslimerne i klassen ingen forståelse for, hvad kristendommen er, fordi man starter med at fokusere på modsætningen. Så »lukker man ned« og hører ikke efter. Så pædagogisk set er det klogt at starte med det, der er fælles – og så bringe nuancerne og forskellighederne i spil bagefter.

Hvis man nu har en klasse henne i kirken, hvor fx 2/3 er muslimer, så behøver det heller ikke at blive præsenteret som et helt fremmed sted. Fordi vi kan vælge at vise de muslimske elever, »at også her i kirken, så handler det jo om noget, som jeg godt kender«. Alle religioner beskæftiger sig med de menneskelige grundvilkår. Det har vi altid til fælles.

Aarhus kommune har selvfølgelig interesse i at skabe god integration. Men i hvor stort omfang har I overtaget den integrationsdagsorden her i skole-kirke samarbejdet?

Henriette: Det har vi faktisk lige drøftet – og vi synes ikke, at vi har en politisk agenda med det her.

Mette Maria: Det er mere et medmenneskeligt ansvar. Vi bliver nødt til at tage udgangspunkt i virkeligheden og ikke bare lade som om, at vi alle sammen er ens og har samme baggrund. Jeg synes fx, det er vigtigt, at mine egne børn også lærer noget om islam.

Henriette: Det ligger vel også i skolens formål – med medborgerskab, demokratisk dannelse og forståelse for andre kulturer.

Men især forholdet til islam er jo et politisk varmt emne. Og nogle politiske stemmer fokuserer meget på modsætningen mellem kristendom og islam. Er det så alligevel ikke en form for politisk stillingtagen, når I vælger at tage udgangspunkt i det fælles og ikke i modsætningerne?

Bent: Det har du selvfølgelig ret. Der har vi truffet et – i gåseøjne – politisk valg. Det er dog ikke mere politisk end, at det, efter min bedste overbevisning, er den eneste ordentlige måde at undervise på.

Fakta

- Skole-Kirke-Samarbejdet i Aarhus Kommune (SKS) blev grundlagt i 1997. SKS er et samarbejde mellem de fire provstier i Aarhus og Aarhus Kommunes Børne- og ungeafdeling
- I SKS's repræsentantskab og bestyrelse er både skolerne og sognene repræsenterede
- De fire provstier betaler driften af SKS og størstedelen af udgifterne til projekterne. Kommunen giver hvert år et økonomisk bidrag til undervisningsprojekterne
- SKS tilbyder undervisningsforløb og lærerkurser til alle grundskoler i Aarhus Kommune
- Mange projekter udbydes i samarbejde med kulturinstitutioner som fx Moesgaard Museum, Steno Museet, Aarhus Billed- og Medieskole og Aarhus Vand
- SKS har to medarbejdere – en teolog og en lærer.

Fakta

Formål for Skole-Kirke-Samarbejdet i Aarhus Kommune:

- Formålet med SKS er i et samarbejde mellem folkeskole, folkekirke og trossamfund i Aarhus Kommune at medvirke til oplysning og viden om menneskets grundvilkår samt skabe dialog om religionernes fællestræk og betydning for menneskers liv i dag, også set i et historisk perspektiv. Samarbejdet mellem skole og kirke skal til enhver tid være i overensstemmelse med gældende lov om folkeskolen.

Er religionsfrihed en selvfølge? Hvornår bliver mennesker forfulgt eller krænket på grund af deres tro? Og kan man opnå fredelig sameksistens verdens religioner imellem? I skoleåret 2016/17 har mere end 150 klasser fra overbygningen rundt om på Sjælland arbejdet med projektet Religionsfrihed, som er udbudt af folkekirkelige skoletjenester.

Af John Rydahl, talsmand for Landsnetværket af folkekirkelige skoletjenester

Sammen med køn, sprog, race, etnicitet og politisk observans er religionsfrihed ifølge FN en af de grundlæggende menneskerettigheder, som man ikke må krænkes på.

Hovedparten af landene i FN har ratificeret menneskerettighedserklæringen, hvilket i princippet betyder, at den stort set skulle være universelt gældende, men virkeligheden viser noget andet. Således optræder repræsentanter for alle de store verdensreligioner ifølge hjemmesiden www.sameksistens.dk i større eller mindre grad både i rollen som krænkede og krænkere rundt om i verden. Aktuelt kører der således en sag i Danmark om det betimelige i, at nogle gymnasier har forbudt eleverne at bede i skoletiden, mens man andre steder i verden stræbes efter livet pga. sin tro. Hertil kommer så, at religion gennem de seneste 15 år har stået øverst på den verdenspolitiske dagsorden – bl.a. som et element i det »civilisationernes sammenstød«, som den amerikanske politolog Samuel

Huntington profeterede i 1993 i sin reaktion på kollegaen Francis Fukuyamas analyse af den politiske verdenssituation som vundet af Vesten efter Berlinmurens fald.

»Det var tydeligvis en god idé, at eleverne først skulle beskæftige sig med religionsfrihed i en kontekst, de følte sig hjemme i, dvs. lejrskole-casene. Bagefter var det lettere for dem at udtale sig og mene noget om de politiske cases.«

Sofie, lærer, Roskilde

Som sådan kan man sige, at religionsfrihed indskrives sig i rækken af epokale problemer, som den tyske didaktikprofessor Wolfgang Klafki argumenterer for som en kvalitet ved den gode undervisning – at man i skolen tager emner til behandling, der er relevante for elevernes forståelse af dem selv og verden omkring dem – således at det ikke blot har potentiale til at danne dem til medborgere men også til verdensborgere.

En sådan pointe flugter tillige formålet for skolens samlede virke, hvor det bl.a. hedder, at eleverne skal blive fortrolige med den danske kultur og historie samt få forståelse for andre lande og kulturer – altså en god portion reformpædagogiks logik i kombination med et nationalkonservativt sigte og tilsat en snert globalt udblik.

Af disse grunde har der i regi af de folkekirkelige skoletjenester gennem de seneste par år været arbejdet på udviklingen af et projekt om religionsfrihed til grundskolens 7. - 9. klasser.

»Jeg kan godt lide, at man ikke bare sidder på en stol og kigger ned i en bog, mens læreren siger en masse ting. Og så kan jeg godt lide, at man går ud og skal prøve at tage hensyn til en masse forskellige menneskers meninger.«

David, 8. klasse, Roskilde – om at arbejde med projektet Religionsfrihed

Pilotklasser og FN-relationer

Den første version af materialet, som i særlig grad satte fokus på de historiske forudsætninger for religionsfrihedens stadfæstelse, blev udviklet og afprøvet i samarbejde med et par pilotklasser og deres lærer i Rudersdal Provsti. Tilbagemeldingerne herfra dannede derefter grundlag for videreudviklingen af projektet, som i indeværende skoleår har været afviklet af mere end 150 overbygningsklasser forskellige steder på Sjælland, og aktuelt er ved at blive evalueret med henblik på udvikling af en endelig version af projektet.

Under udviklingen af projektet besøgte FN's observatør for Religionsfrihed professor Heiner Bielefeldt Danmark, og via et samarbejde mellem Københavns Kommune og Religionslærerforeningen

blev der formidlet en kontakt mellem arbejdsgruppen under de folkekirkelige skoletjenester og Heiner Bielefeldt. Han endte således med at bidrage til projektet med en tale om vigtigheden af respekten for religionsfrihed, der i indeværende år indgår som et videoindslag i det materiale, eleverne arbejder med. Denne kontakt affødte endvidere en relation til FN-byen i Nordhavn, som i anden runde lagde rammer til et inspirationskursus for de deltagende lærere.

»Jeg er måske kommet til at tænke lidt mere over, at de troende let kan blive lidt krænkede på nogle områder, hvor jeg tidligere tænkte – nårh ja, det er der da ikke noget problem i eller ...«

Augusta, 8. klasse, Roskilde – om at arbejde med projektet Religionsfrihed

Ud over disse elementer indgår i anden version af forløbet arbejdet med en række fiktive og aktuelle cases med forskellige dilemmaer i relation til religionsfriheden. Ikke mindst disse har eleverne været optagede af. De fiktive cases angår meget elevnære problemstillinger, som eleverne arbejder med i et rollespilskoncept, mens der arbejdes mere analytisk og undersøgende med de aktuelle cases. I denne anden version er der også udviklet en hjemmeside, hvorigennem eleverne kan arbejde med projektet. Her kan man også skabe sig et overblik over projektets enkelte elementer og Fælles Mål for hvert af de tre fag historie, kristendomskundskab og samfundsfag.

Videre perspektiver

De foreløbige tilbagemeldinger fra nogle af de klasser, der har arbejdet med projektet i anden runde peger i retning af, at projektet kunne vinde yderligere, hvis dele af stoffet organiseres som et såkaldt lærings-spil – fx bygget op over en story-line. Dette bliver der arbejdet videre med frem mod skoleåret 2018/19.

David og Augusta går i 8. klasse på Roskilde Privatskole. Deres klasse har arbejdet med projektet Religionsfrihed. Sofie er klassens lærer.

Dintro-Mintro – religionsdialog i praksis i børnehøjde

Hvad bruger muslimer et bedetæppe til? Hvorfor går jøder med kalot? Og hvad bruger kristne egentlig Bibelen til? I mødet med DinTroMinTro-gæstelærere sættes ansigt på religionerne, og elever i folkeskolen får mulighed for at møde og samtale med en jøde, en kristen og en muslim.

*Af Suzette Munksgaard, projektleder på CUR – Center for Ungdomsstudier
Øverste foto: Bo Nygaard Larsen*

Der står tre gæstelærere – en jøde, en kristen og en muslim på række foran en 8. klasse på en skole i Solrød. »Hvem er hvem?« spørger Mawa i sine neonfarvede gummisko og tørklædet smukt viklet om hovedet.

En dreng udbryder spontant: »Dig med hatten, du er jøde – jøder går altid med hat!«

»Og dig med tørklæde, du må være muslim,« siger en pige forsigtigt.

Thomas, den kristne gæstelærer træder frem. »Det er rigtigt, og så kan I nok gætte, hvad jeg er. Men hvad med jer? Hvem her er jøde, kristen, muslim, hindu eller buddhist?«

Religionsdialog i skolen

8. klassen har fået besøg af DinTroMinTro, et religionsdialogisk tilbud til skoler, hvor et gæstelærer-team kommer på besøg og fortæller om de tre monoteistiske religioner med udgangspunkt i, hvad de har til fælles, og hvad der er forskelligt. På bordet forrest ligger en bibel, en koran og en kalot.

Klassen har arbejdet med de tre religioner forinden og har forberedt spørgsmål til den 20-årige muslimske Mawa, der læser til tandlæge, den 22-årige jøde Jonatan, der er sociologistuderende og den 25-årige teologistuderende Thomas.

Som repræsentant for den ældste af de tre religioner starter Jonatan med at fortælle om jødedommens historie, hellige bøger og symboler og viser sin kalot frem for eleverne. En dreng rækker hånden i vejret og spørger, hvorfor jøder går med kalot?

»I kender sikkert det der med, at man har scoret et vildt mål i fodbold. Så jubler vi og tror, at vi er Gud. Men det er vi ikke. Derfor bærer vi jøder en kalot, fordi den skal minde os om, at vi som mennesker stopper her ved hovedhøjde, og at vi ikke er større end Gud,« siger han og fremviser forskellige varianter af kalotten.

De tre gæstelærere fortæller på skift om deres religion og viser forskellige remedier, som de bruger i deres trospraksis. Mawa ruller et bedetæppe ud, mens hun forklarer: »Jeg beder fem gange om dagen. Det er en måde at få en tæt kontakt med Allah, og som en del af ritualet vasker jeg både mine hænder og mit ansigt, inden jeg begynder at bede. Det er vigtigt, at jeg som muslim er ren under bønningen og viser min ydmyghed,« siger hun og knæler ned på bedetæppet, mens hun reciterer arabisk fra Koranen.

En pige rækker hånden op og spørger Thomas, »Hvad gør du, når du beder? Knæler du ved sengen, ligesom man ser det i film?« Thomas svarer, at som kristen kan man gøre det på mange måder: »Nogle katolikker bruger en bedekrans, ortodokse kristne kysser måske et ikon eller slår korsets tegn. Jeg folder hænderne. Det er en måde at samle tankerne og vise, at man beder til en Gud, som er større end os selv.«

Et møde med gensidig forståelse og respekt

Med en konkret, komparativ tilgang til religionsfaget sætter gæstelærerne ansigt, kød og blod på religionernes forskelle og ligheder. De er trænede i at formidle viden og dialog om forskellige religiøse baggrunde og traditioner i respekt for skolens kundskabsformidlende rum. Gæstelærerteamet optræder ligeværdigt og er dermed rollemodeller for en respektfuld religionsdialog. På denne måde bidrager DinTroMinTro til elevers dannelse både i forhold til medborgerskab og i forhold til at opbygge et religiøst og etisk grundlag for gensidig forståelse og respekt.

Efter et par spørgsmålsrunder, hvor eleverne skyder løs på gæstelærerne med mange forskellige spørgsmål, stiller alle sig i tre cirkler sammen med hver sin gæstelærer og der »checkes ud« med det, som man hver især har fået ud af besøget. En pige siger: »Jeg vidste ikke, at det er frivilligt at gå med tørklæde«. En anden pige checker ud med: »Det er mærkeligt, at kristendom og islam har så meget til fælles.« En dreng checker ud med: »Jeg lærte en masse, jeg ikke vidste.«

Til sidst stiller gæstelærerne sig igen på række foran klassen og afslutter med at sige, at det er vigtigt at fortsætte med at være nysgerrige på hinandens forskelle og ligheder og opsøge viden om forskellige religiøse traditioner og tænkemåder. Mawa slutter af med at sige: »På denne måde kan vi fortsætte

med at leve side om side i et demokratisk samfund med religionsfrihed og frihed til at være forskellige og stadig være lige.«

Efterfølgende skrev læreren i evalueringen af besøget: »Jeg var virkelig imponeret over de tre unge mennesker, der kom og lavede oplæg. De var så gode til at fortælle, inddrage eleverne, bruge humor og vise deres trospraksis visuelt. Eleverne var begejstrede over besøget. Det fyldte meget hos dem resten af ugen. De sagde, at det var meget mere levende at møde en muslim, en jøde og en kristen og stille dem spørgsmål, end det er at læse om det. Det bliver et besøg, vi kan vende tilbage til mange gange i vores videre undervisningsforløb.«

Om DinTroMinTro

DinTroMinTro er inspireret af et religionsdialogprojekt i Bradford, England og har været et tilbud i København siden 2004. I dag har Aarhus og Roskilde også et gæstelærertilbud, mens de folkekirkelige skoletjenester i Svendborg og Kolding tilbyder gæstelærerbesøg. DinTroMinTro er et folkekirkeligt initiativ.

Læs mere om DinTroMinTro her: www.dintro-mintro.dk

De fleste mennesker er født nysgerrige. Vi vil gerne opdage mere og mere af verden omkring os, og vi vil gerne vide mere og mere om os selv og den verden, vi er en del af.

Af Poul Henning Bartholin, domprovst ved Aarhus Domkirke

Lærere er uddannet til at holde nysgerrigheden ved lige hos børn. Mange af os tænker derfor med taknemmelighed både på de gode lærere, vi har haft gennem tiden, og på vore forældre, der gav os mange af de skub, der skulle til hen ad vejen.

Nysgerrigheden var der altid

I landsbyen, hvor jeg voksede op, var vi altid henne og se på, når en ny familie flyttede ind. Hvem var de? Var der børn, vi kunne lege med? Det var der ofte. Sjovt var det at vænne sig til hinanden, lære nye lege, høre andre dialekter, som nogen kunne drille dem med. Jeg husker det, som om der kom et pust fra den store verden, der gjorde min barndom rigere.

Tilsvarende har jeg fået det med årene, hvor jeg har lært andre kirkelige retninger at kende og siden andre kirker og trossamfund. Nysgerrigheden driver mig til at vide, hvad de står for, hvad de tænker, hvordan deres mangfoldige ritualer er i hverdagen og i livets afgørende situationer. Siden barndommen har jeg været bevidst om, at det, vi ikke ved noget om, frygter vi mest.

»Siden barndommen har jeg været bevidst om, at det, vi ikke ved noget om, frygter vi mest.«

Samtaler om tro

I min studietid i 1970'erne var det mere eller mindre underforstået, at religionernes tid var ved at være forbi. Den antagelse viste sig ikke at holde stik. Min »helt« var sociologen Peter Berger, som inden for de seneste år har skrevet, at hans teser ikke holdt. Nej, for udviklingen tog en retning i 1990'erne efter Bill Clintons annoncering af »globaliseringen«, som få havde forudset. Selv erfarede jeg det som præst, at ikke mindst akademikere bad om samtaler og studiekredse om tro og etik. Gæstearbejderne, som de første tyrkiske arbejdere blev kaldt, fik følgeskab af andre bl.a. fra det tidligere Jugoslavien, ikke mindst da det gik i opløsning. Siden fulgte mange flygtninge og migranter, og kristendommens næsten enerådende plads blev med tiden mindre. Dermed kom også behovet for at vide noget om, hvad vore nye samfundsborgere havde af skikke, ritualer og måske tro og religion.

»Økumeniske samtaler har i hele min præstetid mødt afstandtagen fra store dele af Folkekirken. Man anklagede dem for at ville nivellere forskellene bort.«

Religionsdialog

Økumeniske samtaler har i hele min præstetid mødt afstandtagen fra store dele af folkekirken. Man anklagede dem for at ville nivellere forskellene bort. Sådan er det ikke og har ikke været. Intentionen var at skabe forståelse og fordragelighed, så mennesker af forskellig opfattelse kunne mødes og dele det, de var/er fælles om. Satte Jesus ikke mennesket højere end regler og love?

Jeg har aldrig mødt nogen, der for alvor troede, at man kunne udligne alle forskelle mellem de kristne kirker og deres forskellige teologiske grundlag og tradition. Heller aldrig nogen, der mente, at man kunne blive ét eller én kirke igen. For har man i grunden været det nogensinde? Nej, vist så.

Religionsdialog, hvor jeg har været med til det, har derfor taget udgangspunkt i, at vi gerne vil lære hinanden at kende og vide noget om, hvad der ligger vort hjerte allernærmest. Når vi ved lidt om det, kender vi den anden en smule bedre. Forstår ham eller hende og dennes skikke, ritualer, tro og opførsel bedre. Det er naturligt og i orden, at vi ikke deler opfattelser på alle områder. Men jeg har erfaret, at dialogmøder bryder fordomme ned. Dialog skaber forståelse for, at vi er fælles om grundvilkårene som mennesker.

Folkeskole og folkekirke

Folkekirken er i det daglige nødt til at arbejde med dialogmøder, fordi vi alle har en plads i samfundet. Vi må og skal tage hensyn til hinanden for at bidrage til det fælles gode samfund for alle og til det gode liv for alle. Hvad er alternativet? Ja, det tør jeg ikke tænke på, skønt alternativets grumme fortid af og til synes at stikke frem.

»Det er berigende at være med til at lære andre former for religionsudøvelse at kende. Tilmed »risikerer« man at blive klogere.«

Folkekirken bliver nødt til at beskæftige sig med borgere, der har en anden tro. Ellers kan vi ikke hjælpe dem fx på personregistreringsområdet. Her er det nødvendigt med det samarbejde, vi har med borgerservice i alle kommuner. Vi bliver også nødt til at stille kirker og andre rum til rådighed, så menigheder kan få lov til at holde møder og gudstjenester. Det er berigende at være med til at lære andre former for religionsudøvelse at kende. Tilmed »risikerer« man at blive klogere.

Folkeskolens undervisning i kristendomskundskab skal i dag også omfatte andre religioner og livstolkninger end kristendommen. Folkekirkens skoletjenester bør derfor medvirke til integration af nye borgere ved at inddrage deres religioner, skikke m.v. i sammenligning med kristendommen. Kristendommen er så stærkt rodfæstet i dette land, at vi har »råd« til både nysgerrighed og generøsitet.

Der er ikke andre måder, hvorpå et menneske kan leve et sandt menneskeliv end gennem Kristus. Men forhåbentlig er det klart, at længslen efter denne tilværelsens grund deler kristne med alle mennesker.

Af Nana Hauge, præst ved Høve og Havrebjerg valgmenigheder

Det menneskelige er fælles

Det er ikke som udgangspunkt min kerneopgave som præst at undervise i andre religioner hverken i konfirmationsundervisningen eller i forbindelse med folkelige eller forkyndelsesmæssige opgaver. Som præst og kristen opfatter jeg det som min opgave at forkynde evangeliet og undervise i det, man kunne kalde kundskab om kristendommen. Det indebærer dog også altid talen om det menneskelige. Det menneskelige forstået her som det alle mennesker har til fælles på tværs af religioner; nemlig troen på mennesket som en forening af stov og ånd. En skabning med guddommeligt ophav, en Guds skabning, og derfor et væsen med længsel og trang til det ideale eller det guddommelige.

»Jeg plejer at sige, at eftersom alle mennesker er skabt af Gud, bærer de også længslen efter samfund med ham i hjertet, og alle religioner er et forsøg på at etablere dette samfund, idet samfundet dog kun kan etableres via Kristus.«

Andre religioner kan inddrages

Jeg plejer at sige, at eftersom alle mennesker er skabt af Gud, bærer de også længslen efter samfund med ham i hjertet, og alle religioner er et forsøg på at etablere dette samfund, idet samfundet dog kun kan etableres via Kristus. Denne samtale kan i sagens natur inddrage andre religioners syn på, hvordan man etablerer dette samfund med Gud. Her inddrager jeg typisk offertanken som den kommer til udtryk i primært den gammeltestamentlige religion men også i hellenistiske religioner, praksis med fx omskærelse, spiseregler samt regler for beklædning, som man finder i både jødedom og islam, og som man netop ikke har i kristendommen. I kristendommen frelses man ved tro på Kristus. Det betyder ikke, at gerninger er uden betydning. Men gerningerne skal altid afvejes i forhold til, hvad der er næstens tarv, og de frelser ikke et menneske. Det gør kun Kristus.

Kompromisløsheden

Jeg tror ikke, det fører til noget godt at nedtone denne kompromisløshed i kristendommen, for kristendommen ER kompromisløs, og man kan spørge sig selv, hvor vi var henne, hvis ikke fx martyrerne havde optrådt så frygtløst, som de gjorde. De levede som bekendt som borgere i Romerriget. De betalte skat. De var loyldige undersåtter og betragtede for så vidt også øvrigheden som indsat af Gud. Bede for kejseren kunne de nok, men ikke bede til kejseren. Og det forlangtes. Så kunne man have alle de guder eller profeter, man ville, ved siden af. Men det kunne ikke komme på tale for de kristne. For derved ville de gå på kompromis med Kristus som sandheden om Gud. Den hårde fremfærd (forfølgelse og dødsstraf) over for de kristne i dette spørgsmål viser, hvad der egentlig må have været på spil. Nemlig et spørgsmål om, hvorvidt en stat kan være absolut eller ej. Om, hvorvidt den kan være guddommelig eller ej.

»At man i kristendommen insisterer på, at der kun er én vej og én sandhed, betyder det så, at man ikke kan acceptere andre livsanskuelser eller religioner?«

For de kristne var der ingen tvivl. Gud er kun Abraham, Isaks og Jakobs Gud, Jesu Kristi far. Samfund med den Gud kan man kun have gennem Kristus. Der adskiller kristendommen sig fra andre religioner, for der er ikke andre veje til tilværelsens grund, til Gud, end Kristus. Der er ikke andre måder, hvorpå et menneske kan leve et sandt menneskeliv end gennem Kristus. Men forhåbentlig bliver det i min konfirmationsforberedelse klart, at længslen efter tilværelsens grund deler kristne med alle mennesker.

At man i kristendommen insisterer på, at der kun er én vej og én sandhed, betyder det så, at man ikke kan acceptere andre livsanskuelser eller religioner? Og kan man hævde denne ene sandhed i et samfund, der er præget af mange forskellige livsopfattelser, religioner og andre grupper uden at komme til at støde nogen? Dertil må svaret være, at man vil uden tvivl støde nogen, det så vi allerede i oldkirken. Men også i dag, hvor kristendommens kompromisløshed er i modstrid med idealer om rummelighed og værdirelativisme, vil den støde og forarge.

Sagtmodigheden

Forargelsen må man som kristen leve med. Det må ikke holde en tilbage fra at bekende kulør. Men det skal ske med tanke på den måde kristendommens sandhed i sit udgangspunkt forkyndes.

Når kristendommen insisterer på den ene vej, er det som afmagtens vej. Og det blev da også Jesu vej. Via Dolorosa, smertens vej. Han kunne jo have slået igen, han kunne stædigt have insisteret på sin sandhed, eller han kunne have sløret sit sande væsen i prægtighed og rigdom og forført menneskemængden til at tilslutte sig hans sandhed. Men han valgte den sagtmodige vej.

Den vej kan i sagens natur aldrig kræve anerkendelse. Den enkelte kan leve sådan, som den vej foreskriver ham og tale om Kristus, fortælle om Kristus til dem, der ønsker at høre om det, og dertil er ethvert kristent menneske skikket og sendt. Hvordan det konkret skal finde sted, er vanskeligt at sætte på formel. Det er op til den enkeltes samvittighed og vurdering og må helt afhænge af omstændighederne, men en samtale om det fælles udgangspunkt, at mennesket er et åndsvæsen, kunne jo være en begyndelse.

I Israel er skolesystemet lige så kulturelt og religiøst opdelt som resten af samfundet. En undtagelse er de seks Hand in Hand skoler, hvor jødiske og arabiske børn undervises sammen.

Af Preben Medom Hansen, konsulent i Folkekirkens Skoletjeneste i Silkeborg KK44

Foto: Peter Ulvsgaard

I Danmark er etnisk og religiøst blandede skoler »business af usual«, men i Israel er det nærmest uhørt. Og Hand in Hand skolerne møder da også modstand både fra ultraortodokse jøder og radikale muslimske palæstinensere. Ikke desto mindre er bevægelsen vokset fra én skole i 1998 til nu seks skoler. Jeg var sammen med en gruppe kollegaer fra de folkekirkelige skoletjenester på studierejse til Israel i efteråret 2016. Her besøgte vi blandt andet Hand in Hand skolen i Jerusalem.

Interview med en jødisk og en arabisk elev

Jude og Gil fra 10. årgang fortalte om dagligdagen og svarede på spørgsmål. Jude har jødisk baggrund og Gil arabisk. De var virkelig seje, charmerende og meget ærlige. Begge de unge var bevidste om spændingerne, volden og den politiske situation, men de var også fast besluttede på at ville leve et almindeligt liv med deres kammerater. De fortalte blandt andet, hvordan det nærmest er umuligt

at markere den jødiske selvstændighedsdag på en ordentlig måde, fordi det er en festdag for jøderne, men for palæstinenserne den dag, hvor deres land blev taget fra dem.

»On my other school we really never talked about Jews. Even when terrorist attacks happened, we didn't talk about that. Here we talk

...«

Gil, arabisk elev

Et opdelt land

Som besøgende i Israel bliver man overrasket – ja faktisk chokeret – over, hvor hård og dyb konflikten er. Særligt i Jerusalem er spændingerne voldsomme. Byen er nærmest militariseret med israelske soldater på hvert andet gadehjørne. Byen er opdelt i jødiske og arabiske områder, og hele konflikten har sit historiske og symbolske centrum ved tempelbjerget. Her mødes Jerusalems mange ortodokse jøder i bøn ved Vestmuren, mens muslimerne kaldes til bøn i den guldkuplede Klippemoské 30 meter højere oppe. Vestmuren og klippemoskéen betyder, at Jerusalem regnes for en hellig by i både jødedom og islam – og begge parter gør krav på byen. Men for tiden er det Israel, der har de militære muskler og dermed kontrollen.

It's a normal school – but with Arabs and Jews. We don't fight about politics. When we fight, it's about football.

Jude, jødisk elev

Konfliktløsning og kulturel forståelse som bevidst strategi i undervisningen

Hand in Hand skolen i Jerusalem er den største af seks lignende skoler i Israel. Knap 700 elever fra børnehage til 12. klassetrin bliver her undervist af en meget dedikeret flok lærere. I de fleste timer undervises der på både arabisk og hebraisk, og målet er, at alle elever ender med at mestre begge sprog – foruden engelsk som eleverne har fra 3. årgang.

Helt fra de små klasser bliver der arbejdet bevidst med konfliktløsning og kulturel forståelse. Både jødiske, arabiske og kristne højtider og traditioner markeres og forklares (der er også en mindre andel kristne elever på skolen). Og der er mange projektforsøg om de forskellige kulturer og ikke mindst om de erfaringer og idealer, som er fælles for alle.

Israels nyere historie bliver beskrevet vidt forskelligt afhængig af, hvem der fortæller den. Hvis man sammenligner en jødisk og en palæstinensisk gennemgang af perioden 1900 til 2017, bliver man mindet om, at historie ikke er en objektiv videnskab, men en kampplads. I Hand in Hand skolerne er historieundervisningen derfor også flerstrengt sådan, at eleverne erfarer, hvordan fortiden og nutiden opleves og tolkes forskelligt alt efter baggrund og ståsted. Lærerne fortalte, at når målet er integration og forståelse, er det ikke nok at placere børnene i samme klasse. Man må hver dag arbejde med at lære hinandens traditioner og kultur at kende.

»Some people are bad and some people are good. That goes for arabs too. Some of us care, and some people don't. You have to look beyond some people's actions ...«

Gil

Besøget på Hand in Hand skolen var et opløftende højdepunkt på vores studietur. I et land, hvor den hårde konfrontationslinje ellers hersker, virker en modbevægelse som Hand in Hand helt nødvendig. Og så var det befriende at opleve, hvordan skoleelever på mange måder er ens over hele verden – de har fx ikke travlt med at komme tilbage til undervisningen...

Lærer: Maybe one final question –before you have to go back to class.

Jude: No, no, no, no, no – that's fine. Take your time!

Christa Lund Herum og Pernille Nærvig Petersen:

Er Gud og Allah i familie?

Religionsmødet i konfirmationsforberedelsen

Religionspædagogisk Forlag, 2014.

Anmeldt af Lars Mandrup, tidligere sognepræst

I konfirmationsforberedelsen er stoffet givet på forhånd. Konfirmanderne skal undervises i indholdet af den kristne tro og indøvelse af kristen praksis. Men det er ikke de samme spørgsmål, konfirmander stiller i dag som for en generation siden. Derfor må vi lytte til deres spørgsmål i dag, hvis forberedelsen skal ramme deres virkelighed.

En stor del af konfirmationsforberedelsens kontekst i dag er de ikke-kristne religioner og religiøse opfattelser, som konfirmanderne møder. Samværet med muslimske kammerater er en del af deres hverdag. Derfor er nogle af de spørgsmål, de i dag stiller: Hvad er forskellen på kristendom og islam? Er det den samme Gud, vi tror på? Eller som det hedder i denne bog: Er Gud og Allah i familie? Bogen er tænkt som en håndbog til præsten/underviseren. Selv om det allerede er tre år siden, den er udkommet, er den stadig lige aktuel.

Det er to erfarne teologer, som har udarbejdet dette undervisningsmateriale: Christa Lund Herum, som i mere end 20 år gennem Danmission har arbejdet med religionsdialog og specialiseret sig i mødet mellem islam og kristendom, samt Pernille Nærvig Petersen, som er religionspædagogisk konsulent i Helsingør Stift.

Spørgsmålet, om Gud og Allah er i familie, besvares ikke med et ja eller et nej. På en langt mere frugtbar måde opstilles præmisserne for et svar. Bogen gør grundigt og sobert rede for de afgørende ligheder og forskelle mellem kristen tro og islam, og ud fra dette gøres det klart, at kristne og muslimer ikke tror det samme om Gud.

Bogens udgangspunkt er, at konfirmanderne selv er kristne. Den indgår derfor som en del af folkekirkens forkyndende undervisning, og undervisningen i religionsmødet og samtalen med menne-

sker af anden tro skal i første række tjene til, at konfirmanderne forstår sig selv som kristne. Det slås fast, at dialogen med andre troende ikke handler om at blive enige eller at få ret, men at man ærligt forklarer og står ved, hvad man selv tror på og praktiserer og samtidig giver den anden mulighed for at fortælle om sin tro og sine traditioner.

Dernæst er undervisningen i religionsmøde en hjælp for konfirmanderne til at kunne respektere deres muslimske kammeraters tro. De skal vide, at tro er et grundlæggende element i et menneskeliv og skal derfor respekteres. Det kan være med til at nedbryde fordomme og falske forståelser på begge sider.

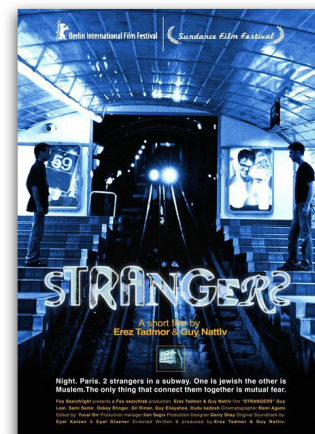
Bogen er bygget op med ti kapitler, som hver tager fat på et centralt emne, som er fælles for kristen-tro og islam: Hvem er Gud? Hvem er Jesus? Åbenbaring, frelse, profeter, regler, bøn, højtider og faste. I hvert kapitel bliver temaet først behandlet til brug for præsten/underviseren, og derefter følger praktiske og anvendelige forslag til undervisning og andagter.

Inden for konfirmationsforberedelsens rammer kan man ikke nå alle bogens temaer. Hvad eller hvor meget, der kan nås, kan man afgøre, alt efter om konfirmanderne lever i stærke eller i mindre multireligiøse omgivelser. Men man kan udvælge to-tre temaer. Uanset, hvor lidt eller hvor meget, vil bogens stof bidrage til at udvikle konfirmandernes bevidsthed om deres egen tro.

Hertil kommer, at stoffet i de enkelte afsnit kan tjene som baggrundsmateriale til forberedelsen generelt. Dette er ikke mindst tilfældet i kapitlerne om gudsopfattelsen eller om forståelsen af Jesus, men også i det kapitel, som handler om åbenbaring. Hvad er forskellen på Bibelen og Koranen? En sådan sammenligning må altid blive skæv, da de to hellige skrifter ikke kan paralleliseres. Der gøres fint rede for, at åbenbaringen i kristendommen ikke er sket i en bog, men i personen Jesus Kristus. I islam derimod er profeten ikke Guds/Allahs åbenbaring, men bærer af den åbenbaring, som findes i Koranen. Her er der også lagt op til en undervisning om bibelsyn. Endelig bringer bogen værdifuldt stof til undervisning i og indøvelse i bøn og i De ti bud, hvor spørgsmålet også stilles, om kærlighedsbuddet er en kristen specialitet.

Bogen er først og fremmest tænkt som en vigtig håndsrækning til konfirmandernes udrustning til samværet med deres muslimske venner og kammerater, hvilket konfirmationsforberedelsen også skylder at medvirke til. Hertil har de to forfattere ydet et vigtigt bidrag.

Bogen kan købes hos Eksistensen

Strangers

Den Israelske kortfilmen STRANGERS af Erez Tadmor og Guy Nattiv fra 2003 forsøger at perspektivere accept af andre mennesker og religioner – og måske også næstekærlighedsbegrebet – ind i en nutidig sammenhæng. Filmen vandt publikumsprisen for bedste kortfilm ved Sundance Film Festival i 2004.

7 minutter / YouTube

Anmeldt af Charlotte Chammon, sognepræst Nr. Herlev

På en mørk undergrundsstation stiger en mand på et halvtomt tog. Da han har sat sig, begynder han at betragte sine medpassagerer. Skråt over for ham sidder en mand og læser en arabisk avis, og man fornemmer tydeligt, at det provokerer vores mand. Han begynder demonstrativt og tydeligt at pille ved sin halskæde med en Davidstjerne som vedhæng.

Man fornemmer et tydeligt spil mellem de to mænd, som ikke handler om accept og tolerance, men nærmere en magtkamp uden ord og handling.

Mens de to mænd sidder der og nedstirrer hinanden, kommer endnu en gruppe mænd ind i togvognen. En gruppe skinheads. De sætter sig over for manden med den arabiske avis med en tydeligt fjendtlig attitude. Da manden fortsætter med at læse, som om de ikke var der, tegner de et hagekors med spraymaling på bagsiden af avisen, og en ny konflikt er under optrapning.

Gruppen af skinheads er i overtal og stærkest, og den jødiske mand holder nu meget lav profil.

Toget kører ind på en station og standser, og den jødiske mand begynder at samle sine ting sammen for at stige ud af toget. Men så ringer hans telefon pludselig med en jødisk ringetone og afslører ham. Fokus flyttes nu fra manden med den arabiske avis til den jødiske mand.

Med et hurtigt nik med hovedet mellem de to mænd signaleres pludselig samarbejde, og de styrter begge to ud af toget under stor tumult i allersidste sekund og er begge i sikkerhed! I tumulten fik de byttet tasker – de byttes nu tilbage – og de går begge derfra uden et ord!

Tilbage står spørgsmålet, hvordan de to fremover vil betragte hinanden? Som venner eller fjender?

Strangers er en oplagt film at bruge i forbindelse med konfirmandundervisningen som oplæg til emnerne religionsdialog og næstekærlighed. Beskrivelsen af en hverdagsoplevelse som kunne have været konfirmandernes egen, hvis ikke i virkelighedens verden, så i hvert fald på de sociale medier, giver anledning til samtaler med mange vinkler. Film-udgaven på YouTube er ikke den bedste, men fungerer.

Konfirmandcentret har lavet en undervisningsvejledning til filmen til brug i konfirmandundervisningen: Fremmed, hvem er min næste?

Grisen

Den oscar-nomimerede kortfilm Grisen fra 2008 viser med stor humor, hvordan ting som fordomme, angst, principrytteri og misforstået hensynstagen kan forhindre et ægte menneskeligt møde.

Anmeldt af Preben Medom Hansen, konsulent i Folkekirkens Skoletjeneste i Silkeborg KK44

Konflikten i Grisen drejer sig om et maleri af en lystigt springende gris, der hænger på den hospitalstue, hvor både pæredanske Asbjørn og pakistanske Aslam er indlagt. Aslams familie beder om at få billedet af den urene gris fjernet – af hensyn til deres muslimske far. Men for Asbjørn er grisen blevet en slags opmuntrende skytsengel. Og så er spillet i gang.

Hovedpersonen er den ældre Asbjørn, der bliver indlagt på hospitalet til en tarmundersøgelse. Asbjørn er en venlig og omgængelig mand, der lægger vægt på en ordentlig og god kontakt til de mennesker, han møder. Han hilser fx pænt på receptionisten og på overlægen. Det er dog kun sygeplejersken Martha, der formår at møde Asbjørn i øjenhøjde. De andre er fanget i deres professionalisme.

Men i forhold til medpatienten Aslam kommer Asbjørns venlige og imødekommende tilgang i vanskeligheder. Asbjørn og Aslam er adskilt med en skærm. Skærmen er selvfølgelig opsat af hensyn til patientens behov for privatliv. Men den forhindrer også Asbjørn i at komme i kontakt med manden

i nabosengen. Aslam forbliver skjult og fremmed for Asbjørn. Han bliver ikke en person, så at sige. Skærmen bliver et symbol på den forståelsesmur, som er fortællingens konflikt.

Navnene på de to hovedpersoner, Asbjørn og Aslam, er givetvis velvalgte. Navnene minder for det første meget om hinanden. De to jævnaldrene patienter er forbundne via deres navne. Begges navne begynder med AS – på engelsk »ligesom«. For de er ligesom hinanden, i sammen sårbare situation. Og i et større perspektiv er de begge mennesker, og derfor er de – som alle mennesker – forbundne. As er desuden den gamle nordiske betegnelse for en gud. Og så hedder den ene asBJØRN og den anden asLAM. Lammet og bjørnen. Et rovdyr og et byttedyr der ligger side om side. Måske er navnene valgt med tanke på bibelteksten hos profeten Esajas, hvor det fremtidige gudsrige beskrives som en fredelig paradistilstand:

*Og ulven skal gå hos lammet,
panteren hvile hos kuddet,
kalven og ungløven græsse sammen,
dem driver en lille dreng.
Kvien og bjørnen bliver venner,
deres unger ligger side om side,
og løven æder strå som oxen.
Esajas kap. 11 v. 6-7*

Desuden er Asbjørn bange. Han tog på hospitalet for at få fjernet en byld, og pludselig skal han undersøges for kræft. Angsten indsnævrer hans udsyn. Han bliver fokuseret på billedet af den lystigt springende gris på stuen. Billedet bliver hans maskot og følgesvend gennem prøvelserne. Og derfor reagerer han så voldsomt, da grisen bliver fjernet for at tage hensyn til den muslimske Aslam. Asbjørns reaktion er et godt eksempel på den universelle erfaring, at angst/frygt og fordomme/intolerance hænger tæt sammen.

Endelig har vi Asbjørns karrieretravle datter og Aslams selvretfærdige søn. Begge tænker de skarpt og principielt, men uden egentlig at lytte til hinanden. Det er ikke fra deres side, at man skal forvente nogen form for forløsning. Deres afsluttende diskussion, mens de forlader stuen, er en tydelig kommentar til debatten omkring Muhammed-krisen:

Aslams søn: Du mener altså, at man skal acceptere alt, også det som krænker ytringsfriheden?
Asbjørns datter: Ja-da. Hvis man værdsætter ytringsfriheden, så skal man da.
Aslams søn: Hvad så med vores følelser?
Asbjørns datter: Ja, det er fint med følelser, men ...

Den diskussion kan fortsætte i det uendelige, fornemmer man.

Men tilbage på stuen har situationen ændret sig. Børnene er gået. Skærmen er taget væk. Og Asbjørn er ikke bange mere, for han blev frikendt for kræft. Nu er der bare to mennesker tilbage. Aslam fortæller, at han er blevet opereret for grå stær, men at han stadig er blind. Asbjørn finder straks sit gamle venlige (næstekærlige?) jeg frem, og snart er en samtale i gang. At Aslam faktisk på intet tidspunkt har kunnet se den famøse gris, giver hele den forudgående konflikt et endnu mere komisk skær. Men det er håbet, der står tilbage, når filmen toner ud: Når vi bare mødes som mennesker, så kan konflikter overvindes, og venskaber knyttes.

Filmen kan købes på dvd (dvd nr. 11) på ekkoofilm.dk

Eller lav en googlesøgning.

Eleverne kan se filmen på skolefilmtjenesten [filmcentralen](http://filmcentralen.dk), som de har adgang til via deres UNI-login.

Filmen vil også kunne bruges ifm. konfirmationsforberedelsen

Den folkekirkelige skoletjeneste i Silkeborg KK44 har udarbejdet et undervisningsmateriale til folkeskolens overbygning til filmen. Materialet kan rekvireres hos KK44.